

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

LOs yttrande över Remiss angående Stärkt konstitutionell beredskap SOU 2023 nr 75

LO vill delta aktivt när det svenska totalförsvaret förbättras – det gäller även frågor som rör vår konstitutionella beredskap. En stark och fungerande demokrati är en huvudfråga för den svenska fackföreningsrörelsen. Därför välkomnar vi genomlysningen av hur Sverige ska kunna styras demokratiskt och rättsenligt – men även snabbt och effektivt – om påfrestningarna i vårt land ökar i samband med kris eller krig.

LO delar bedömningen att Sveriges konstitutionella beredskap måste stärkas och instämmer i allt väsentligt i kommitténs olika förslag. LO vill dock framhålla en omständighet som lyfts i ett särskilt yttrande, nämligen att ”regering och riksdag har visat att de tillsammans kan agera snabbt vid behov, inte minst under coronapandemin, vilket talar för att det är i ytterst få situationer som regeringen inte kan invänta en riksdagsbehandling” (s. 419).

LO vill därför uttrycka en viss oro vad gäller förslaget kring när regeringen ska få införa undantagstillstånd och ta över lagstiftningsprocessen. De kriterier som utredningen anger för när detta kan ske måste vara så tydliga och skarpa att möjligheter till missbruk i princip omöjliggörs. Utredningen innehåller förvisso förslag till mekanismer som ska säkerställa att riksdagen kan ta tillbaka makten (regeringens förslag kan stoppas om riksdagen inte godkänner det med trefjärdedels majoritet). Men en förändring av det här slaget måste övervägas noggrant.

Samtidigt noterar det tidigare nämnda särskilda yttrandet att regeringen i nödfall kan behöva en möjlighet att agera mer självständigt i exceptionella fall. Den oro som noteras här är att det inte får uppstå en praxis ”som innebär att en regering använder riksdagen som snabbspår för att undvika en sedvanlig och gedigen beredning i Regeringskansliet, t.ex. genom att uppmåna till utskottsinitiativ”.

Givet den oroande utvecklingen för demokratiskt utrymme, inte bara globalt utan även för Sverige (till exempel fallande index enligt V-dem Institute och IDEA), finns skäl att vara extra vaksam inför eventuella ändringar av

maktodelningsprincipen. Erfarenheter från länder där demokratin är eller har varit på tillbakagång, visar en risk för att regeländringar som genomförs i syfte att ge den verkställande makten mer flexibilitet kan utnyttjas av krafter som strävar mot ett mer auktoritärt system, där kritik och politiska motståndare tystas.

LOs uppmaning är således att vara ytterst nogsam och tydlig med förslag som ändrar på den rådande kompetensfördelningen mellan riksdag och regering. Detta gäller särskilt vad gäller de kriterier som anges för när regeringens ska kunna utfärda undantagstillstånd i allvarliga fredstida krissituationer. Härvidlag har LO noterat de specifika synpunkter och ändringsförslag som *Svenska avdelningen av Internationella Juristkommissionen* har anfört. Det gäller inte minst det viktiga påpekandet att makten att utlysa undantagstillstånd fortsatt bör ligga hos en kvalificerad majoritet i riksdagen, och inte i en regel i regeringsformen som automatiskt ger regeringen denna makt.

LO anser att dessa synpunkter bör beaktas i den fortsatta beredningen av kommitténs förslag.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna Gideonsson

Eric Sundström
Handläggare